

راهبرد آمریکا

برای ایجاد بازار جهانی گاز

مرداد ۱۴۰۲

مرکز تحلیل
راهبردی و بین الملل

@ISACenter

باسمه تعالی

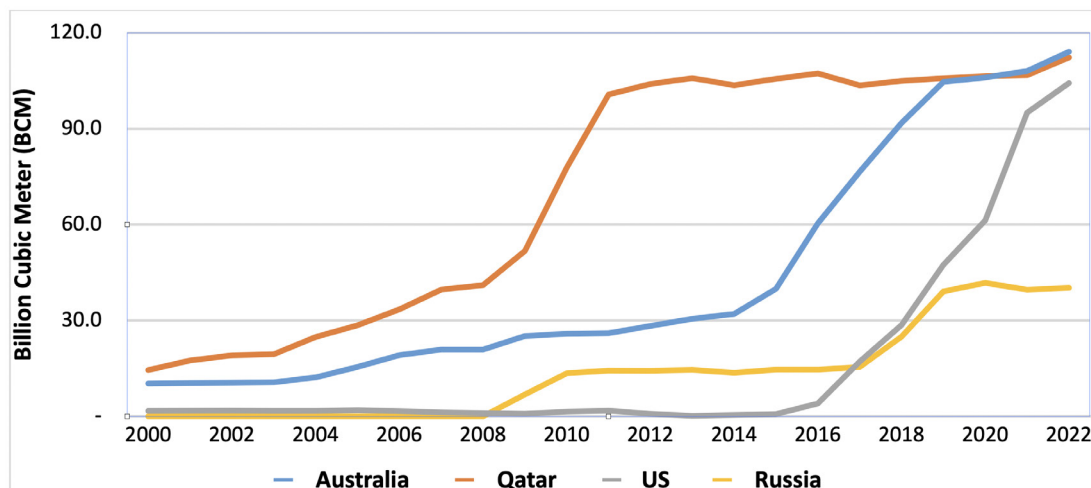
راهبرد آمریکا برای ایجاد بازار جهانی گاز

مقدمه

صادرات ال.ان.جی آمریکا از سال ۲۰۱۶ به بعد رشد چشم‌گیری داشته، به گونه‌ای که پس از گذشت ۶ سال، این کشور در صف برترین صادرکنندگان ال.ان.جی در کنار قطر و استرالیا قرار گرفته است. افزایش صادرات ال.ان.جی آمریکا، پیامدهایی برای بازار انرژی جهانی دارد که ابعاد مختلف آن در این یادداشت مورد بررسی قرار می‌گیرد.

رشد صادرات ال.ان.جی آمریکا

بر اساس آمار منتشر شده توسط سایت استاتیستا^۱، آمریکا در سال ۲۰۲۲ پس از کشورهای قطر و استرالیا، در رتبه سوم بزرگترین صادرکنندگان ال.ان.جی دنیا قرار گرفته است. در شکل ۱ روند صادرات ال.ان.جی کشورهای قطر، استرالیا، آمریکا و روسیه از سال ۲۰۰۰ به بعد آورده شده است.^۲

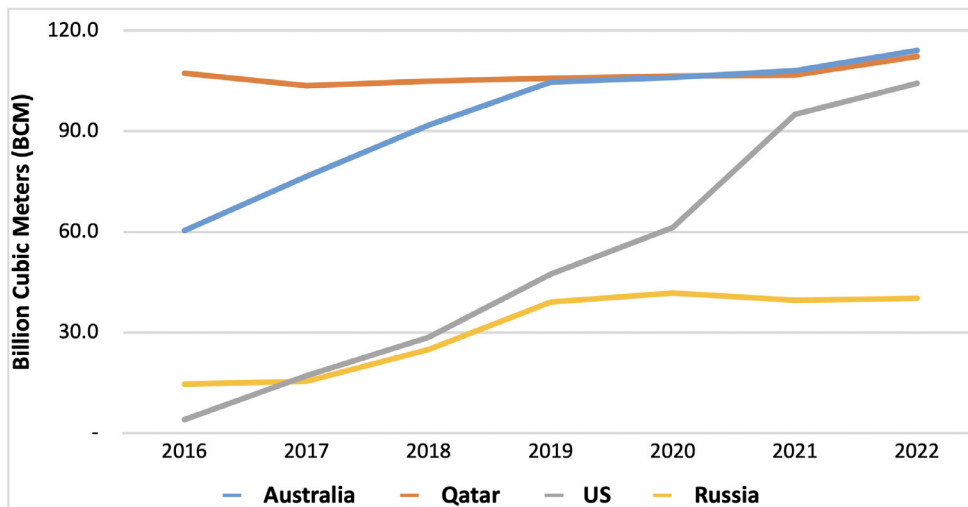
شکل ۱- مقایسه مقدار صادرات ال.ان.جی کشورهای قطر، استرالیا، آمریکا و روسیه (۲۰۰۰-۲۰۲۲)

برای بررسی نقش بازیگری آمریکا در بازار ال.ان.جی بهتر است آمار صادرات از سال ۲۰۱۶ به بعد مقایسه گردد. همانطور که در تصویر زیر آمده است، مقدار صادرات ال.ان.جی آمریکا شاهد جهش بزرگی بوده به گونه‌ای که این کشور تنها پس از گذشت ۶ سال از صادرات ال.ان.جی خود (سال ۲۰۱۶)، تقریباً به کشورهای قطر و استرالیا رسیده است. این در حالی است که کشور قطر در این بازه‌ی زمانی، رشد چندانی نداشته و سعی در حفظ مقدار صادرات خود داشته است. به عبارتی آمریکا از صادرات ۴ میلیارد متر مکعب در سال ۲۰۱۶ به ۱۰۴ میلیارد متر مکعب در سال ۲۰۲۲ رسیده است.

۱. <https://www.statista.com/statistics/1262074/global-lng-export-capacity-by-country/>

۲. برگرفته از آمار شرکت BP

شکل ۲- مقایسه مقدار صادرات ال.ان.جی کشورهای قطر، استرالیا، آمریکا و روسیه (۲۰۱۶-۲۰۲۲)

بازیگر اصلی ال.ان.جی پس از جنگ روسیه و اوکراین

پس از حمله نظامی روسیه به اوکراین، معادلات انرژی در اروپا و بطور خاص اتحادیه اروپا تغییر و پس از تحریم نفت روسیه توسط اروپا، روسیه نیز بخش مهمی از صادرات گاز خود به اروپا را به دلایلی چون الزام پرداخت به روبل و غیره متوقف کرد. اتحادیه اروپا تا پیش از حمله روسیه به اوکراین، به طور متوسط سالانه ۱۴۰ میلیارد متر مکعب - معادل ۳۵ درصد از نیاز گازی خود- را به صورت خط لوله از روسیه دریافت می کرد. در حالی که با کاهش ۶۰ درصدی صادرات گاز روسیه از طریق خط لوله به اتحادیه اروپا در سال ۲۰۲۲، این مقدار به ۶۰ میلیارد متر مکعب رسید.

با توجه به وابستگی اروپا به گاز و نفت روسیه، بخش انرژی این کشور از اهداف و چالش های مهم تحریمی آمریکا بوده است. به همین دلیل پس از بحران کریمه در سال ۲۰۱۴، آمریکا سعی کرد تا حد امکان و با ابزار تحریم، از این وابستگی جلوگیری کند. دو قانون اصلی در ارتباط با گاز روسیه، «قانون مقابله با دشمنان آمریکا از طریق تحریم» (کاتسا)^۳ و سپس «قانون حمایت از امنیت انرژی اروپا» (پیپزا)^۴ بود. پس از حمله ی روسیه به اوکراین و در پی تداوم این حمله، آمریکا با صدور دستور اجرایی جدیدی در هشتم مارس ۲۰۲۲، تحریم های بخش انرژی علیه روسیه را به عدم واردات نفت از مبدأ روسیه به آمریکا گسترش داد تا فشار بیش تری بر درآمدهای روسیه اعمال کند. بررسی سیر این قوانین و دستورات اجرایی می تواند گسترش تحریم ها علیه بخش انرژی روسیه به خصوص پس از حمله این کشور به اوکراین را به خوبی نشان دهد.

۳. Countering America's Adversaries Through Sanctions (CAATSA)

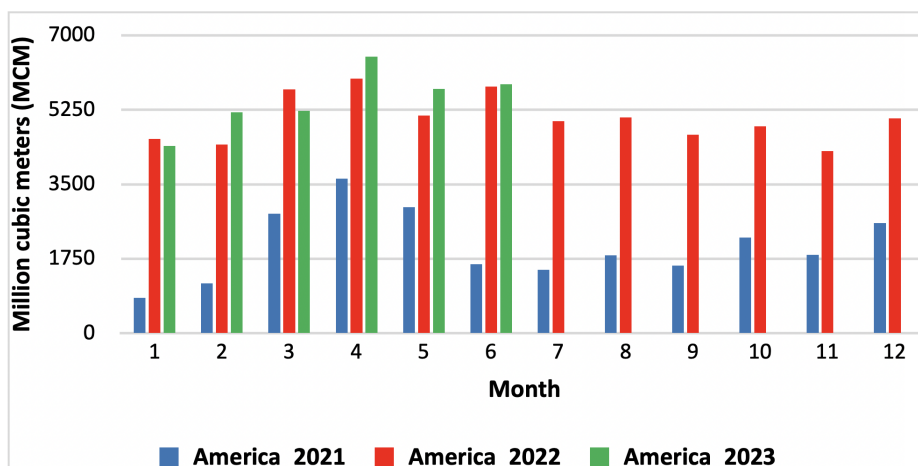
۴. Protecting Europe's Energy Security Act (PEESA)

وابستگی زیاد اتحادیه اروپا به گاز روسیه باعث شد تا پس از کاهش صادرات گاز روسیه به اتحادیه اروپا و نگرانی اتحادیه اروپا برای تأمین گاز مورد نیاز خود، قیمت گاز طبیعی افزایش یابد و اتحادیه اروپا خسارت سنگینی از این ناحیه متقبل شود؛ بنابراین اتحادیه اروپا به دنبال جایگزینی برای جبران گاز ارسالی از سمت روسیه بوده و یکی از گزینه‌های اصلی برای جایگزین گاز طبیعی در کوتاه‌مدت، ال.ان.جی است. بازیگر اصلی تأمین ال.ان.جی اتحادیه اروپا در زمان قبل از جنگ آمریکا بود و این کشور پس از جنگ و در سال ۲۰۲۲ نیز مقدار صادرات ال.ان.جی خود به اتحادیه اروپا را بیش از ۱۴۰ درصد نسبت به سال ۲۰۲۱ افزایش داد و به رقمی نزدیک به ۶۰ میلیارد متر مکعب در سال رساند. هم‌چنین آمریکا در سال ۲۰۲۲ با افزایش ۱۵ درصدی سهم خود از بازار ال.ان.جی اتحادیه اروپا نسبت به سال ۲۰۲۱، تقریباً نیمی از مجموع صادرات ال.ان.جی به اتحادیه اروپا (۶۶ درصد) را بر عهده داشت و با اختلاف زیاد نسبت به سایر کشورها برترین صادرکننده ال.ان.جی به اتحادیه اروپا لقب گرفت.

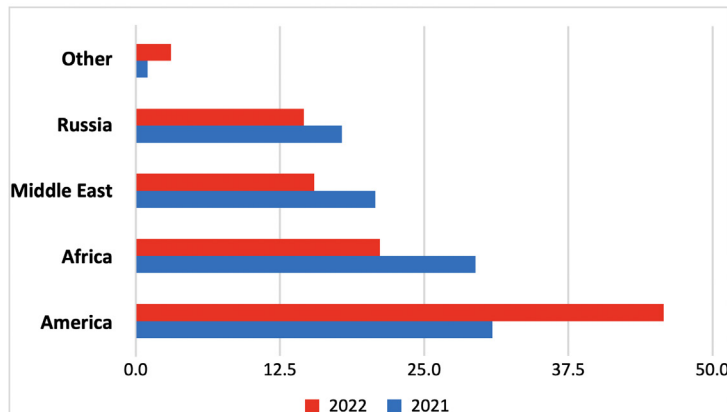
بنابراین نقش ال.ان.جی آمریکا در تأمین گاز برای اتحادیه اروپا تعیین کننده بوده و هست و احتمالاً خواهد بود. در شکل ۳ میزان صادرات آمریکا به اتحادیه اروپا در بازه زمانی ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۳ به تفکیک ماه و در شکل ۴ میزان سهم هر یک از مناطق (بر حسب درصد) از کل صادرات ال.ان.جی به اتحادیه اروپا در سال ۲۰۲۲ آمده است. آمارهایی که نشان می‌دهند پس از جنگ روسیه و اوکراین نقش آمریکا در تأمین گاز اتحادیه اروپا بسیار پررنگ شده است.

شکل ۳- مقدار صادرات ال.ان.جی آمریکا به اتحادیه اروپا (۲۰۲۱-۲۰۲۳)^۳

۵. برگرفته از وبسایت اندیشکده بروگل - ۲۳ تیر ۱۴۰۲ (۱۴ جولای ۲۰۲۳)

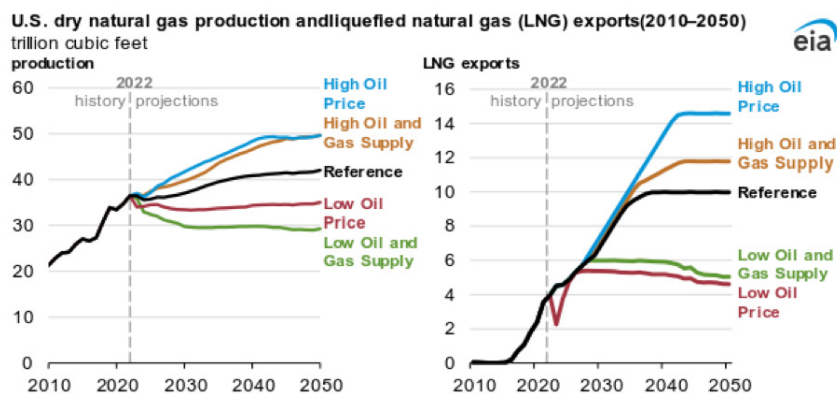

شکل ۳- مقدار صادرات ال.ان.جی آمریکا به اتحادیه اروپا (۲۰۲۱-۲۰۲۳)

چشم‌انداز آمریکا برای بازار گاز

آمار صادرات ال.ان.جی آمریکا تا سال ۲۰۲۲ نشان می‌دهد که این کشور سرمایه‌گذاری زیادی برای توسعه نقش آفرینی خود در بازار ال.ان.جی داشته است. اما این وضعیت بدین جا ختم نمی‌شود و سندهای چشم‌انداز آمریکا برای صادرات ال.ان.جی تا سال ۲۰۵۰، نشان از آن دارد که این کشور برنامه ویژه‌ای برای توسعه هر چه بیشتر صادرات خود در آینده و در این حوزه دارد.

اداره اطلاعات انرژی آمریکا^۶، در گزارش چشم‌انداز انرژی سالانه ۲۰۲۳^۷، میزان تولید گاز طبیعی و هم‌چنین میزان صادرات ال.ان.جی آمریکا را در ۵ سناریو بررسی کرده است. در سناریو مرجع این گزارش پیش‌بینی کرده است که میزان تولید گاز طبیعی و صادرات ال.ان.جی ایالات متحده در سال ۲۰۵۰، به ترتیب ۱۵ و ۱۵۲ درصد نسبت به سال ۲۰۲۲ افزایش می‌یابد؛ بنابراین تولید گاز طبیعی تا سال ۲۰۵۰ به ۴۲٫۱ تریلیون فوت مکعب (تقریباً ۱۱۹۱ میلیارد متر مکعب) افزایش خواهد یافت. رشد تولید گاز طبیعی آمریکا عمدتاً ناشی از صادرات ال.ان.جی است که انتظار می‌رود تا سال ۲۰۵۰ به ۱۰ تریلیون فوت مکعب (۲۸۳ میلیارد متر مکعب) افزایش یابد.

شکل ۵- تولید گاز طبیعی خشک و صادرات ال.ان.جی آمریکا (۲۰۱۰-۲۰۵۰)

۶. Energy Information Administration (EIA)

۷. Annual Energy Outlook 2023 (AEO2023)

هم‌چنین پیش‌بینی شده است که تقاضای جهانی برای گاز طبیعی در حال افزایش باشد که باعث می‌شود ساختن تأسیسات اضافی صادرات ال.ان.جی در ایالات متحده را مقرون به صرفه کند. در این راستا، تأسیسات جدید مایع سازی در لوئیزیانا، زودتر از موعد مقرر و در سال ۲۰۲۲ به طور کامل به بهره برداری رسید. علاوه بر این، واحدهای جدید ال.ان.جی در تگزاس قرار است تا سال ۲۰۲۵ راه‌اندازی شوند.

مزایای شکل‌گیری بازار جهانی ال.ان.جی برای آمریکا

براساس مطالب گفته شده، به نظر می‌رسد که آمریکا قصد دارد با استفاده از شرایط ایجاد شده در فضای بین‌الملل، بازار جهانی گاز را با محوریت ال.ان.جی و تحت رهبری خود شکل دهد که مهم‌ترین علل آن شامل موارد زیر است:

تبدیل بازار منطقه‌ای به بازار جهانی مانند نفت

بازار گاز جهان از گذشته به حالت چند بازار منطقه‌ای درآمده است، چرا که تجارت آن از طریق خط لوله انجام می‌شود. ساختار شکل گرفته برای بازار گاز باعث شده تا کشورهای متقاضی گاز عمدتاً از کشورهای همسایه و از طریق خط لوله، گاز مورد نیاز خود را تأمین کنند. در حالی که با افزایش تجارت ال.ان.جی، بازار گاز از حالت منطقه‌ای به حالت جهانی تبدیل می‌شود. دلیل آن این است که برخلاف خط لوله، ال.ان.جی قابلیت انتقال و تجارت‌پذیری بالایی دارد. به عبارت دیگر، می‌توان گاز را به وسیله ال.ان.جی به نقاط مختلف جهان انتقال داد. در این راستا کشور آمریکا کاملاً از روند جهانی شدن بازار حمایت می‌کند، چرا که با این روند، امنیت انرژی متحدان خود در اروپا و شرق آسیا را که عمدتاً واردکننده‌ی انرژی هستند تأمین می‌کند.

در همین راستا، موسسه بروکینگز در گزارشی^۸، ضرورت ورود آمریکا به بازار ال.ان.جی و تقویت روند جهانی شدن بازار گاز را کمک امنیتی-اقتصادی به متحدان راهبردی خود عنوان کرده است. بنابراین، ایالات متحده با ورود به بازار ال.ان.جی و حمایت از جهانی‌سازی بازار گاز سعی در محدود کردن ایران و روسیه به عنوان بزرگترین دارندگان ذخایر گاز طبیعی کرده است که این سیاست در سال‌های اخیر نیز با انقلاب شیل^۹ در آمریکا و افزایش قابل توجه تولید گاز، تقویت شده و آورده اقتصادی نیز برای این کشور داشته است. همچنین، اتحادیه اروپا نیز در سیاست‌های انرژی خود بر توسعه ال.ان.جی برای متنوع‌سازی سبد واردات گاز تأکید می‌کند.

۸. گزارش موسسه بروکینگز با عنوان "استراتژی وزارت انرژی برای صادرات گاز طبیعی مایع" - ۲۸ اسفند ۱۴۰۱ (۱۹ مارس ۲۰۲۳)

[/https://www.brookings.edu/articles/the-department-of-energys-strategy-for-exporting-liquefied-natural-gas](https://www.brookings.edu/articles/the-department-of-energys-strategy-for-exporting-liquefied-natural-gas)

۹. رونق گاز شیل، همراه با دسترسی آسان تر به منابع جدید و گسترده گاز طبیعی، به‌واسطه کشف منابع نامتعارف گازی و پیشرفت فناوری استخراج آن در آمریکا رقم خورد که باعث شد تولید گاز شیل ایالات متحده از سال ۲۰۰۷ به شدت افزایش یابد. در سال ۲۰۱۰، گاز شیل ۲۳ درصد از تولید گاز ایالات متحده را تشکیل می‌داد که رشد قابل توجهی نسبت به سال ۲۰۰۹ بود، که طی آن گاز شیل تنها ۱۴ درصد از کل تولید گاز این کشور را تشکیل می‌داد.

تغییر نظام قیمت‌گذاری

بازار گاز از طریق ال.ان.جی می‌تواند به بازاری جهانی تبدیل شود که تأثیراتی بر طرفین عرضه و تقاضا خواهد داشت. بدین‌گونه که با افزایش سهم ال.ان.جی در تجارت گاز و افزایش رقابت بین صادرکنندگان ال.ان.جی، عرضه قابل دسترس گاز در نقاط مختلف جهان افزایش یافته و به تبع آن تنوع سبد واردات گاز افزایش می‌یابد. در نتیجه امنیت تأمین انرژی کشورهای واردکننده افزایش یافته و امکان چانه‌زنی بیشتری در برابر صادرکننده پیدا می‌کنند. بنابراین قیمت گاز به طور متوسط کاهش پیدا می‌کند و سود کمتری نصیب صادرکننده‌ها می‌شود، به علاوه امکان اثرگذاری سیاسی کشورهای صادرکننده گاز بر کشورهای واردکننده کاهش پیدا می‌کند. همچنین، به علت افزایش عرضه قابل دسترس برای کشورهای متقاضی، تضمین فروش گاز کشورهای صادرکننده تهدید می‌شود.

اما از طرفی دیگر آمریکا به دلایل مختلفی از جمله دسترسی به منابع گازی فراوان، توانایی سرمایه‌گذاری، داشتن تکنولوژی تولید ال.ان.جی و قدرت سیاسی در فضای بین‌الملل موقعیت منحصر به فردی در مقایسه با سایر تولیدکنندگان برتر این حوزه دارد که باعث می‌شود این کشور، عاملی تأثیرگذار در تعیین قیمت ال.ان.جی باشد.

به عنوان مثال، کشور استرالیا به عنوان یکی از برترین صادرکنندگان ال.ان.جی، از ذخایر گازی زیادی برخوردار نیست و شرکت INPEX، یکی از سرمایه‌گذاران اصلی ال.ان.جی استرالیا، پیشنهاد داده است که این کشور به آرامی از تجارت LNG خارج شود. هم‌چنین به عنوان مثالی دیگر، کشور قطر نیز با وجود اینکه از ذخایر گازی مناسبی بهره‌مند است و قصد افزایش سهم خود در بازار ال.ان.جی را دارد، اما از نظر قدرت سیاسی و تکنولوژی، توانایی رقابت با آمریکا را ندارد. بدین ترتیب ایالات متحده می‌تواند با نقش‌آفرینی در قیمت‌گذاری جهانی ال.ان.جی، هم در کوتاه‌مدت و هم در بلندمدت از آن بهره‌بردار.

افزایش توان آمریکا برای تحریم گاز

حمل ال.ان.جی تنها توسط کشتی‌های مخصوص انجام می‌شود. موردی که باعث سهولت در شناسایی و ردیابی آن‌ها می‌شود. بنابراین به علت خاص بودن فناوری و محدود بودن تعداد کشتی‌های مخصوص حمل ال.ان.جی، بیشتر از محموله‌های نفتی قابل تحریم هستند. پس در واقع توسعه ال.ان.جی، علاوه بر تبدیل بازار منطقه‌ای به بازار جهانی و تغییر نظام قیمت‌گذاری، باعث تحریم‌پذیر شدن این کالا نیز می‌شود.

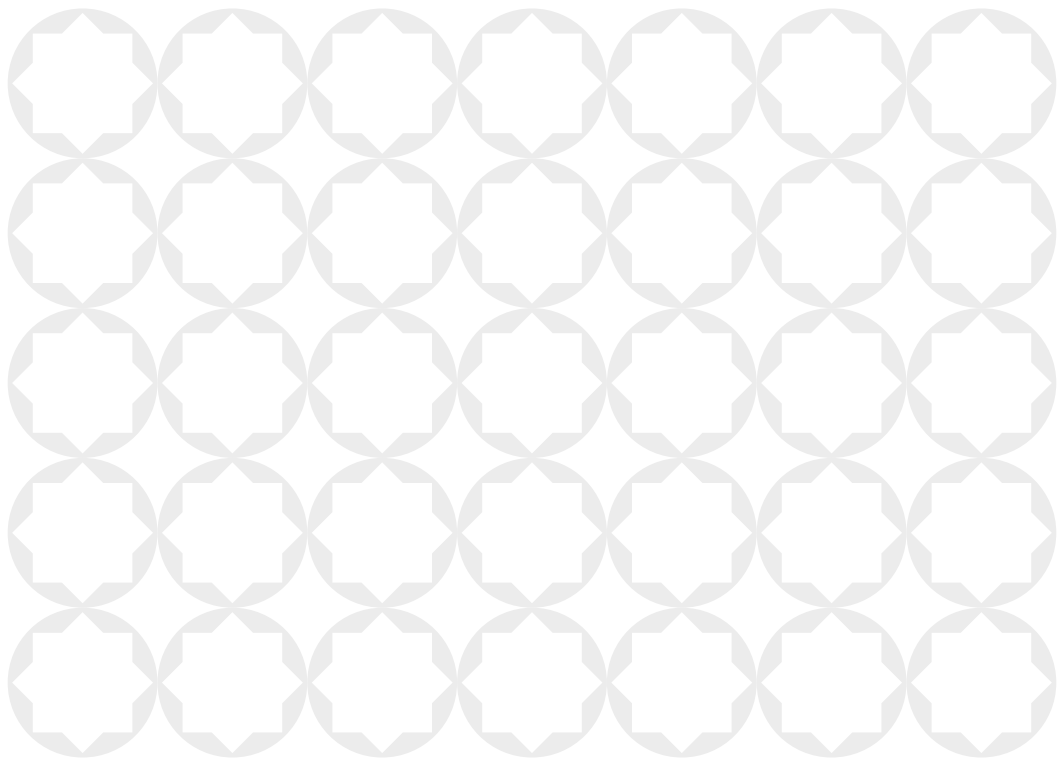

شکل ۶- نمایی از کشتی مخصوص حمل ال.ان.جی

جمع‌بندی

رشد ۱۷۲ درصدی صادرات ال.ان.جی آمریکا در سال ۲۰۵۰ نسبت به سال ۲۰۲۲ نشان می‌دهد که تا آن زمان همچنان گاز طبیعی جزء منابع مهم انرژی محسوب می‌شود. آمریکا نیز قصد دارد تا بازار گاز طبیعی را از سمت خط لوله به سمت ال.ان.جی سوق دهد، چرا که در این حوزه از جهات مختلفی چون دسترسی به منابع گازی فراوان، توانایی سرمایه‌گذاری و داشتن تکنولوژی تولید برتری دارد. در واقع راهبرد آمریکا نشان از تغییر پارادایم صادرات گاز از طریق خط لوله به سمت توسعه ال.ان.جی و هم‌چنین نقش‌آفرینی هر چه بیشتر این کشور در حوزه تأمین گاز جهانی دارد. رشد چشم‌گیر صادرات ال.ان.جی آمریکا در ۶ سال اخیر گواهی بر این مدعا است.

ISA CENTER
International & Strategic
Analysis Center